

متولیان حوزه صنعت و تجارت در اظهارنظرهای خود از ایجاد قطب جدید اقتصادی در جنوب شرقی کشور، سواحل مکران واقع در چابهار حمایت می‌کنند و معتقدند این منطقه مرزی به‌عنوان چهارراه بزرگ تجاری افغانستان، پاکستان و کشورهای آسیای میانه است و شرایط لازم برای تبدیل شدن به قطب تجاری را دارد. از این‌رو به گفته مدیرعامل سابق سازمان توسعه و نوسازی معادن و صنایع معدنی ایران (ایمیدرو) با مطالعه اقتصاد معدن کشور می‌توان دریافت که سرمایه‌گذاری‌های انجام شده در بخش معدن و صنایع معدنی به‌ویژه در حوزه سنگ‌آهن در این منطقه می‌تواند علاوه بر مسیر توسعه راه نجات اقتصاد کشور را نیز فراهم کند. برنامه‌ریزی برای توسعه این منطقه در حالی است که در قانون برنامه ششم توسعه ایجاد سازمان توسعه مکران مصوب شده است.

در برنامه ششم توسعه، سرمایه‌گذاری در سواحل مکران، معروف به دروازه طلایی کشور مورد توجه قرار گرفته و اهمیت اقتصادی بالای این منطقه به گونه‌ای است که کشورهایی چون هند، کره جنوبی و چین برای سرمایه‌گذاری در مکران وارد عمل شده‌اند. امروز سرمایه‌گذاران بخش خصوصی داخل کشور با انتقال سرمایه خود به این مناطق انتظار دارند بدون توقف در برنامه‌های اجرایی، روند پیشرفت این پروژه بتواند نتیجه مطلوبی از انتقال سرمایه داشته باشند نه اینکه تنها نظاره‌گر فرصت‌سوزی به دلیل وارد شدن تکان‌ها به بخش اجرایی باشند اما متأسفانه تغییر و تحولات در برخی از مدیریت‌ها در بخش‌های شرکت‌های سرمایه‌گذار، تبعاتی در ادامه روند فعالیت اقتصادی در این منطقه به وجود آورده است. با نگاهی به مزیت‌های منطقه آزاد چابهار می‌توان پی برد که این منطقه در آینده کانون بازرگانی و مبادله‌های اقتصادی ایران و کشورهای همسایه خواهد شد.

خرید معدن سنگ‌آهن در استرالیا، غربی و انتقال سنگ‌آهن به مکران به عنوان قطب توسعه فرآوری‌ها جهت صادرات با سرمایه‌گذاری حدود 10 میلیون دلار استرالیا، احداث فولاد سمنگان با سرمایه‌گذاری چهار میلیارد دلار، انتقال آب خلیج فارس به استان‌های مرکزی و کویری کشور با سرمایه‌گذاری حدود 10 هزار میلیارد تومان از اقدامات سرمایه‌گذاری شده توسط شرکت معدنی و صنعتی گل‌گهر، شرکت مس سرچشمه، شرکت معدنی و صنعتی چادرمو و چند شرکت صنعتی و معدنی دیگر در مکران است تا در نهایت ارزآوری برای اقتصاد کشور داشته باشند. این در حالی است که به گفته کارشناسان اگر تحریم خارجی و موانع و چالش‌ها بگذارند قطعاً شرکت‌های ایرانی توانایی صدرنشینی در بازارهای جهانی را خواهند داشت.

در این رابطه با مهدی کرباسیان مدیرعامل سابق سازمان توسعه و نوسازی معادن و صنایع معدنی ایران (ایمیدرو) در خصوص توسعه و موانع منطقه اقتصادی مکران به گفت‌وگو پرداخته‌ایم که در ادامه می‌خوانید.

توسعه مکران در چه مرحله‌ای قرار دارد و انگیزه ایجاد چنین منطقه‌ای در کشور چیست؟

اهمیت در توسعه و راه‌اندازی منطقه مکران به دلیل اهمیت جغرافیای آن است. این منطقه دو بخش اساسی دارد و از جاسک شروع می‌شود و تا مرز پاکستان ادامه دارد. در منطقه جاسک و توسعه آن اخیراً بر حسب نظر رهبری کار جدیدی شروع شده است که به نظر می‌رسد با همین روند حمایت پیش‌بینی می‌شود در آینده نزدیک، توسعه در این منطقه صورت گیرد. از این‌رو به دستور مقام معظم رهبری ضرورت توجه و توسعه همه‌جانبه جاسک و سواحل مکران در دستور کار قرار گرفته است. منطقه ساحلی مکران به دلیل اینکه در جوار دریای عمان قرار دارد و بندر چابهار و جاسک نیز در این منطقه قرار دارند از ویژگی‌های آن دسترسی به آب‌های آزاد و کریدورهای جهانی است که می‌تواند صنایع انرژی‌بر و آب‌بر در این حاشیه مستقر شود. به دلیل محدودیت‌های منابع، امکان توسعه همه پهنه‌های کشور وجود ندارد، اما توسعه سواحل و پهنه مکران در اولویت برنامه ششم است. طبق برنامه‌ریزی قرار بود توسعه همه‌جانبه،

جاسک را مهمترین بندر دریای عمان مبدل کند اما در سالیان بعد اگرچه توسعه در ابعاد نظامی به خوبی اجرا شد اما این روند در حوزه اقتصادی با روند کندی مواجه شد. اکنون طبق برنامه دولت طرح‌ها و پروژه‌هایی که در راستای توسعه جاسک و سواحل مکران تعیین شده است، ایجاد منطقه انرژی جاسک و تبدیل آن به قطب انرژی خاورمیانه، پروژه انتقال گاز طبیعی از طریق خط لوله به عمان، احداث مخازن ذخیره نفت خام و گاز، احداث پالایشگاه، احداث مجتمع پتروشیمی، احداث نیروگاه برق، احداث فرودگاه جاسک، توسعه حمل‌ونقل جاده‌ای و ریلی در امتداد ساحل (بندرعباس، جاسک، چابهار)، ایجاد شهرک صنعتی ایران و چین در جاسک و ایجاد منطقه آزاد جاسک که البته برخی از این طرح‌ها هنوز اجرا نشده است.

گام دوم توسعه سواحل مکران مربوط به کدام بخش است؟

بخش دوم مهم این منطقه اقتصادی، چابهار است. توسعه بندر جاسک گام بعدی در توسعه سواحل مکران است، از انجام مطالعات نحوه توسعه در این بندر می‌توان چنین گفت که جاسک، بندری با ظرفیت‌های بزرگ و خاص خواهد شد که شروع زیرساخت توسعه‌ای این منطقه از سال 1361 آغاز شد که به دلیل قرار داشتن ایران در موقعیت جنگ و ایجاد مشکلات، توسعه زیرساخت به طور موقت متوقف شد که پس از مدتی با خرید اسکله از شرکت سنگاپوری بندر چابهار دارای اسکله شد و بعد از آن در مسیر توسعه راه‌های آن برای تعریض راه‌های مرتبط نیز اقدامات آغاز شد. منطقه آزاد چابهار دارای فرصت‌های کم‌نظیر سرمایه‌گذاری در زمینه فولاد، پتروشیمی و استقرار صنایع بزرگ و کوچک است که می‌تواند پس از تکمیل زیرساخت‌های راه‌آهن، هوایی، جاده‌ای و بندری به کانون اصلی تولید، حمل‌ونقل، تجارت و ترانزیت تبدیل شود. مزیت‌های منطقه آزاد چابهار این است که در آینده کانون بازرگانی و مبادله‌های اقتصادی ایران و کشورهای همسایه خواهد شد.

چه اقدامات توسعه معدنی در این مسیر صورت گرفته است؟

در حالی که افغانستان از دست طالبان آزاد شده است و تمایل به مبادلات با سایر کشورها دارد و قصد برقراری ارتباط با کشورها به ویژه ایران در مسیر تجارت دارد. از این رو قرار شد اقلام معدنی و اقلام صادراتی این کشور از چابهار صادر شود و با هم در حوزه معادن همکاری داشته باشیم. طبق برنامه‌ریزی‌های انجام شده در نهایت راه‌اندازی کارخانجات مشترک ایران و کشورهای سرمایه‌گذار برای توسعه صادرات معدنی از دیگر هدف این ارتباط بوده است. صادرات مواد معدنی از منطقه مکران به دلیل دسترسی ایران به گاز مورد توجه کشورهاست. در ادامه ملاقات‌ها و توافقاتی در زمینه توسعه صادرات مواد معدنی انجام گرفته است که امیدوارم دولت این مسیر را ادامه دهد. یکی از کشورهایی که طرح سرمایه‌گذاری در راه‌اندازی کارخانه را مطرح و تا پای اجرا هم رساند یکی از شرکت‌های سرمایه‌گذار ایتالیایی بود که در ابتدا قرار بود یک کارخانه 4 میلیون تنی آهن اسفنجی زده شود که پس از لغو شدن برجام سرمایه‌گذار ایتالیایی طرح را متوقف و به ایتالیا برگرداند.

در رابطه با پروژه‌های مطرح در منطقه مکران توضیح دهید.

شرکت فولاد مکران در این منطقه بنیان گذاشته شد و با همکاری شرکت سرمایه‌گذاری بانک ملت، ایمیدرو، سازمان مناطق آزاد چابهار و هلدینگ توسعه صنایع معدنی امید، طرح راه‌اندازی کارخانه فولاد برنامه‌ریزی شد. چابهار محور ترانزیت برای آسیای شرقی شده است. ساخت و راه‌اندازی کارخانه فولاد در چابهار با پیش‌بینی اشتغال 300 نفر و تولید یک میلیون و 600 هزار تن آهن اسفنجی به روش احیای مستقیم سبب رونق اشتغال و تولید در سواحل مکران می‌شود. ساخت مجتمع فولاد چابهار از سال 1393 در پیکره هشتم

صنعتی منطقه آزاد چابهار آغاز شده و در مرحله نخست است که براساس پیش‌بینی‌ها تا 2 سال آینده به بهره‌برداری می‌رسد. برای اجرای پروژه، شرکت به دنبال بودجه ارزی آن از صندوق توسعه ملی بود که دو سال در بوروکراسی اداری قرار گرفت. اما اخیراً حدود هفت ماه پیش برداشت بودجه ارزی از این صندوق تصویب شد و امیدواریم به زودی مسیر راه‌اندازی این کارخانه ادامه یابد و اولین کارخانه فولاد در چابهار یعنی فولاد مکران با انتقال به بخش خصوصی آغاز به کار کند که طبق برآورد و پیش‌بینی‌ها سال 1399 به بهره‌برداری برسد. در نتیجه می‌توان به هدف تولید یک میلیون و 600 هزار تن آهن اسفنجی صرفاً برای صادرات برسیم.

از امتیازات و چالش‌های این منطقه اقتصادی بگویید.

مکران دو امتیاز بزرگ دارد؛ امنیت ملی و اشتغالزایی بالا. شرق کشور به دلیل حضور افغانستان و پاکستان و رابطه با آسیای میانه بسیار مهم است و حفظ امنیت این منطقه به دلیل همین همسایگی حساس و قابل پیگیری است و باعث اشتغالزایی به دلیل توسعه معدن می‌شود. یکی از این همسایه‌ها پاکستان است که در مقابل ما خیلی فقیر و ناامن است و به همین دلیل منطقه را با چالش جدی روبه‌رو کرده است چراکه دولت پاکستان بر منطقه اشراف کافی ندارد. از این‌رو امنیت سرمایه‌گذاری را به چالش می‌کشد که با ایجاد راه‌آهن و توسعه در گازرسانی و فراهم‌سازی بستر برای حضور سرمایه‌گذاری و اقتدار پاکستان صورت بگیرد. از این‌رو دولت در مسیر توسعه راه‌آهن و گازرسانی به این منطقه با قوت عمل می‌کند چراکه این منطقه نیاز به توسعه دارد.

نقش شرکت گل‌گهر در توسعه این منطقه چیست؟

با محوریت گل‌گهر یک سرمایه‌گذاری 10 میلیون تنی در فولاد زمان آقای تقی‌زاده با همکاری توسعه معادن و فلزات و ایمیدرو در چابهار صورت گرفت که انتظار می‌رود در دوره مدیریت آقای ملارحمان ادامه یابد. همچنین خرید معدن از استرالیا به دلیل کمبود سنگ‌آهن در داخل کشور صورت گرفته که گل‌گهر به عنوان شرکت‌های مطرح کشور با بازدید از این معدن که در فاز اول از ذخیره حدود 500 میلیون تنی برخوردار است و فاز بعدی هم که خریداری شده حدود 800 میلیون تن بالای یک میلیارد تن سنگ‌آهن با عیار 28 درصد با سرمایه‌ای حدود 10 میلیون دلار استرالیا به تملیک درآمد. به دلیل هزینه بالای حمل سنگ‌آهن به کشور تصمیم بر این گرفته شد که در همان منطقه تبدیل به کنسانتره شود و برای تملک این معدن حدود 10 میلیون دلار استرالیا پرداخت شده چراکه در این کشور خرید معدن هزینه بالایی ندارد بلکه بیشتر هزینه صرف اکتشاف آن می‌شود. این سرمایه‌گذاری در حالی صورت می‌گیرد که سنگ‌آهن در همان منطقه تبدیل به کنسانتره شود و به صورت مواد خام به کشورمان و به منطقه مکران وارد شود. این در حالی است که حجم فعالیت بنگاه‌های اقتصادی تولیدکننده سنگ‌آهن در 20 سال گذشته حکایت از جلوگیری از خروج بیش از 45 میلیارد و 142 میلیون دلار ارز از کشور دارد. این رقم معادل جمع کل ارزش مواد اولیه وارداتی مورد نیاز صنعت فولاد از سال 77 تا پایان سال 96 است که تولیدکنندگان داخلی برعهده گرفته‌اند.

نکته حائز اهمیت این است که در همین سال‌ها در میان شرکت‌های بزرگ معدنی، تکمیل زنجیره ارزش فولاد نیز رواج یافت و می‌توان گفت دو غول معدنی کشور با تولید سالانه 52 درصد از سنگ‌آهن تولیدشده در کل کشور از خروج ارز مورد نیاز تولیدکنندگان فولاد جلوگیری کرده و علاوه بر آن صادرات هم داشته‌اند. این ماده معدنی، ماده اولیه اصلی تولید فولاد بوده و بیشترین سهم هزینه را در قیمت تمام شده این محصول دارد. با مطالعه اقتصاد معدن کشور می‌توان دریافت که سرمایه‌گذاری‌های انجام شده در بخش معدن و صنایع معدنی به‌ویژه در حوزه سنگ‌آهن مسیر نجات اقتصاد کشور را باز گذاشته است. در شرایط بحرانی امروز و تحریم‌های حاکم، صناعی که بیشترین سطح اتکا را به توان داخلی دارند موفق عمل می‌کنند.

